

Postati meščanka med različnimi kulturnimi svetovi: Luiza Crobath Pesjak

Urška Perenič

Disertacija sodi na znanstveno področje kulturne zgodovine. Njen glavni namen je ob primeru nemško-slovenske književnice Louise Crobath por. Pesjak (1828–1898) natančno preučiti in opisati proces (ženskega) meščanskega emancipiranja med različnimi kulturnimi svetovi okrog sredine 19. stoletja v glavnem mestu Kranjske, Ljubljani, ki je tačas pridobivala na pomenu kot narodnopolitično in kulturno središče Slovencev.

Najprej je potrebna umestitev razvoja slovenskega provincialnega meščanstva v okvire razvojnega procesa meščanstva oz. meščanske kulture v zahodno- in srednjeevropskem kulturnem prostoru, in sicer v razmejitvi med t. i. starim meščanstvom fevdalne dobe, v kateri status meščana obstaja predvsem kot pravna kategorija, ter t. i. novim meščanstvom, ki je oprto na dve večji skupinski identiteti (kapitalno meščanstvo in izobražensko meščanstvo). Nato o meščanskem emancipiranju Luize Crobath premišljamo v širših okvirih emancipacijskega procesa meščanstva znotraj Avstrije, h kateremu sodi tudi provincialno meščanstvo s slovenskih področij.

Glavna hipoteza se navezuje na kulturnozgodovinsko širše poznano tezo o fevdalizaciji (Arno Mayer) in bi se glasila, da omenjeno emancipiranje poteka v okoliščinah cepitve med zahajajočo staromeščansko in vzhajajočo novomeščansko kulturo. Zanj je značilno, da se po eni strani napaja pri staromeščanskih oz. nižjeplemiških vzorcih védenja, hkrati pa se orientira po t. i. novomeščanskosti, ki je povezana z mestnim načinom življenja, imetjem oz. premoženjem, izobrazbo, kulturo reprezentiranja oz. samopredstavljanja. Še ena hipoteza pa pravi, da Luiza Crobath v 40. letih 19. stoletja, na katera se gradivo raziskave tudi osredotoča, še ni narodna meščanka v pravem pomenu besede, čeprav ni niti narodno "ravnodušna". Najustreznejša je njena umestitev na mejo med nemškim in slovenskim kulturnim svetom, dokler se v 60. letih (do)končno ne pridruži slovenskemu narodnemu preporodu.

Da bi uresnili namen raziskave, smo si kot glavne strateške cilje zadali preučiti izvor, nastajanje in razvoj meščanstva, posebej avstrijskega in ljubljanskega provincialnega meščanstva ter opredeliti pojem meščanstva in meščanske kulture, kjer se v pomoč ponuja več produktivnih teoretsko-miselnih konceptov (od habermasovskega koncepta meščanske javnosti prek Goffmanovega koncepta predstavljanja sebe v vsakdanjem življenju ali Corbinovega samopredstavljanja do npr. Andersonovega koncepta zamišljenih skupnosti in še česa). Še en pomemben vir so za nas raziskave zgodovine mest (konkretno, Ljubljane). Glavno gradivo pa predstavljajo vsebinsko izjemno bogati avtoričini nemški zasebni intimni dnevnik, ki bodo v središču pozornosti.

Pisanje dnevnika je pri Crobathovi v funkcijskem in vsebinskem smislu na kratko mogoče opredeliti kot nekakšen ekvivalent življenjske prakse mlade vzhajajoče meščanke, v katerem je "jaz" hkrati imaginarni in oblikujoči se meščanski jaz. Skozi pisanje o sebi, lastnih mislih, čustvih in razpoloženjih, ki zahtevajo avtoričino popolno preokupacijo s samo seboj, se meščanskost Luize Crobath izraža zlasti na naslednjih področjih: v povečanem zanimanju za nenehno reprezentiranje (samo)predstavljanje sebe v javnosti in v povezanosti z družabnim življenjem (salon, kazina, družabni plesi, prireditve), v oblačilni (precej manj bivalni) kulturi, na področju družine in z njo povezanih odnosov, v različnih načinih ravnanj v zasebni in javni sferi, v kulturi (po)potovanj in družbeni mobilnosti, v dostopnosti kulturnih dobrin in odnosu do njih ter na področju kulture konverzacije, branja in pisanja. Vse to kaže na prizadevanja za krepitev občutka lastne osebnostne in meščanske identitete. Analiza dnevnika se metodološko navdihuje pri Ginzburgovi mikrozdgovini.